

Evert Peeters, *Het labyrint van het verleden. Natie, vrijheid en geweld in de Belgische geschiedschrijving (1787-1850)*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2003, 188 pp., ill., ISBN 90-5867-321-9 (Symbolae, Series B/Vol. 30).

Vanaf de Brabantse Revolutie tot het einde van het unionisme nam de geschiedschrijving, vaak gesteund door de overheid, deel aan de Belgische natievorming. Dit boek, de uitloper van een licentiaatsverhandeling, stelt dat de gewelddadigheid een constant uitgangspunt was voor die historiografie van de 'Belgische' geschiedenis vanaf de vroegste tijden. Dat geweld zou steeds verbonden zijn geweest met het streven naar vrijheid en eenheid.

In die tekstuele vormgeving van het natiegevoel, die ook in romans, toneelstukken en andere literaire producten een uiting vond, waren er tijdens de behandelde periode verschuivingen in de betekenis die gegeven werd aan de drie sleutelbegrippen: geweld, vrijheid en eenheid. Die verschuiving was het gevolg van de overgang van het ancien régime naar de moderniteit. Zo werd de vrijheid eerst verbonden met het vrijwaren van de privileges ten opzichte van de vorst, maar zij evolueerde langzamerhand tot de strijd tegen 'vreemde overheersing'. Het geweld werd daarom intrinsiek eerst negatief, daarna positief ervaren. De eenheid van de Belgische natie werd door de premoderne historici gevonden in het nationale 'karakter' van de 'Belgen'. Na 1830 werd dat 'karakter' vervangen door (Germaanse) raskenmerken, die gemeenschappelijk zouden zijn voor alle Belgen. Dat Vlaamse element in de nationale identiteit was voor de prille Belgische staat nuttig als onderscheid met het 'opdringerige' Frankrijk. Uit het boek blijkt hoezeer etnische en culturele factoren ook in het staatsnationalisme een belangrijke rol speelden en dat dus het onderscheid tussen volks- en staatsnationalisme niet essentieel is. Na 1850 zorgde het einde van de politieke eendracht, naast de politisering van de Vlaamse beweging, voor het verdwijnen van die perceptie van de 'karakterieële' of raciale eenheid van de Belgische natie. De verwetenschappelijking van de geschiedschrijving verminderde tevens de kloof tussen, zoals de auteur het uitdrukt, "*nationale wens en historische werkelijkheid*".

De studie is opgebouwd aan de hand van de uitvoerige bespreking van de voornaamste 'nationale geschiedenissen' en van enkele 'randteksten' die vanaf eind 18de tot midden 19de eeuw opgesteld werden. De nu vaak fantaisistisch lijkende historische reconstructies door historici die in het verleden enkel zagen wat zij wilden zien,

werden door de auteur verklaard en in hun context geplaatst, onder meer aan de hand van het begrippenapparaat uit verschillende wetenschappelijke disciplines. Het boek is in een heldere taal geschreven, met een vaak treffende beeldspraak.

Wel zijn er wat typefouten, met in één geval zelfs inhoudelijke gevolgen (p. 24, 1ste paragraaf, laatste zin: “*negentiende eeuw*” moet achttiende eeuw zijn); er kon ook nog wel wat in de tekst gewied worden (bv. pp. 90-91).

Inhoudelijk kon het verhaal uitdrukkelijker gekaderd worden in de theorievorming rond nationalisme en de nationale bewegingen. De geschiedschrijving situeerde zich immers in een scharnierperiode van algemene overschakeling naar de moderne natie en vormde daarbij een belangrijke bouwsteen van die natie (zie hierover L. Wils, Vanwaar komen de naties?, in: *Wetenschappelijke tijdingen*, jg. 63, 2004, nr. 2, pp. 107-114). Daarnaast werden enkele voor dit onderwerp voor de hand liggende publicaties niet in de literatuurlijst opgenomen (bv. het boek van Joep Leersen, *Nationaal denken in Europa. Een cultuurhistorische schets*, Amsterdam, 1999, over o.m. de evolutie van het begrip ‘karakter’ in het nationaal besef).

Die beperkingen verhinderen echter niet dat deze publicatie een nuttige bijdrage vormt voor de geschiedschrijving van de Belgische nationale identiteit en daardoor ook interessant is voor de historiografie van de Vlaamse beweging.

[LUC BOEVA]